



Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları

Çalışma Birimleri Dizisi 17

Van-Erciş

2011 Depremleri

TPD Etkinlikleri ve Deneyimleri

Editörler: **A. Tamer Aker**
Nazan Aydın
Lütfullah Beşiroğlu
Feyza Çelik

Türkiye Psikiyatri Derneği(TPD), kuruluşundan bu yana Afetlerde Psikososyal Hizmetler Birliği'nin (APHB) önemli bir üyesi olmuştur. APHB, geniş çatısının oluşturduğu ve başka etkenlerden de kaynaklanan zorlulara rağmen sağlıklı, amaca yönelik, etik, işlevsel hizmet ve etkinlikler üretebilmiştir. Van-Erciş Depremi sonrasında yapılan çalışmalar ise APHB'nin yaptığı en etkili çalışma olmuştur. Bu birliktelik ile Türkiye için yazılabilecek bir afet tarihi belgesinin en önemli ve yaygın aşaması ortaya çıkarılmıştır. Gönüllüsünden eğitimcisine, yerel uzmanından uluslararası danışmanına kadar verilen tüm destekler çok anlamlı olmuştur. Bölgede zor şartlarda hem bir hekim hem de depremzede olarak çalışan meslektaşlarımızın emelleri ve gösterdikleri özveri hem bölge halkının hem de bizlerin belleğinde hak ettiği yeri almıştır. Depremi yaşayan halkın katkısı büyüktür. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile başta Dünya Sağlık Örgütü ve UNICEF olmak üzere Birleşmiş Milletler Örgütlerinin ilişkisi, katkısı ve yol göstericiliği hizmetin yaygınlığını ve etki gücünü çok önemli oranlarda artırmıştır. TPD Ruhsal Travma ve Afet Psikiyatrisi Çalışma Birimi tarafından hazırlanan bu kitap tüm bu yapılanların, emeğin, gayretin ve birlikteliğin bir belgesidir. Katkıda bulunan her kişi ve her kurum her türlü minnet ve takdiri hak etmektedir. Ülkemizin başka afetlerle karşılaşmaması en büyük dileğimizdir. Bu birliktelik ise en büyük gücümüz olacaktır.

Editörler



A. Tamer Aker

Ankara Tıp Fakültesi mezunu. 1991-2002 yılları arasında Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde çalıştı. 2002'den beri Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde görev yapmaktadır. Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ruhsal Travma Yüksek Lisans Programı'nın yürütücülüğünü sürdürmektedir. TPD'nin kurucu üyesi ve halen Merkez Yönetim Kurulu üyesidir. APHB'nin kurucularından olan Aker, halen APHB yönetim kurulunda görevlidir.



Nazan Aydın

Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden 1990 yılında mezun oldu. Uzmanlık eğitimini Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı'nda tamamladı. 2005-2013 yılları arasında TPD Erzurum Şubesi başkanlığını yürüttü. 1998-2013 yılları arasında Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı'nda görev yaptı. 2013 yılında Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim Araştırma Hastanesi'nde göreve başladı. Gebelik ve Doğumla İlişkili Ruhsal Bozukluklar Çalışma Birimi'nin koordinatörüdür.



Lütfullah Beşiroğlu

Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunu. Ruh Sağlığı ve Hastalıkları uzmanı olduktan sonra Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak 10 yıla yakın çalıştı. Depremzede, Travma ve anksiyete bozuklukları alanlarında çalışmalarına halen İzmir Katip Çelebi Üniversitesi'nde Anabilim Dalı başkanı olarak devam etmektedir.



Feyza Çelik

İstanbul Tıp Fakültesi'nden 2006 yılında mezun oldu. Halen Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır. APHB yönetim kurulunda görevlidir. 2011 yılından bu yana TPD Ruhsal Travma ve Afet Psikiyatrisi Çalışma Birimi'nin koordinatörüdür.

ISBN 978-605-62537-8-2



9 786056 253782

Van-Erciş 2011 Depremleri
TPD Etkinlikleri ve Deneyimleri

© Türkiye Psikiyatri Derneği

Tanıtım için yapılacak alıntılar dışında Türkiye Psikiyatri Derneği'nin yazılı izni olmaksızın hişbir yolla çoğaltılamaz. Bilimsel amaçla kaynak gösterilerek kısa alıntılar yapılabilir.

ISBN: 978-605-62537-8-2

1. Baskı: 2014, Ankara

Editörler:

A. Tamer Aker
Nazan Aydın
Lütfullah Beşiroğlu
Feyza Çelik

Son okuma:

Feyza Çelik
Tolga Binbay, *Türkiye Psikiyati Derneği Yayıncılık Kurulu*

Tasarım ve Uygulama:

BAYT Bilimsel Araştırmalar Basın Yayın ve Tanıtım Ltd. şti.,
Ziya Gökalp Cad. 30/31, 06420 Kızılay, Ankara
Tel: (0312) 431 30 62

Baskı:

Pelin Ofset Matbaacılık
İvedik O.S.B Matbaacılar Sitesi
1514 Sk. No: 28 Yenimahalle /Ankara
Tel: (0 312) 395 25 80

Baskı Tarihi:

Nisan 2014

TÜRKİYE PSİKIYATRİ DERNEĞİ
RUHSAL TRAVMA VE AFET PSİKIYATRİSİ ÇALIŞMA BİRİMİ

Van-Erciş 2011 Depremleri

TPD Etkinlikleri ve Deneyimleri

Editörler:

A. Tamer Aker

Nazan Aydın

Lütfullah Beşiroğlu

Feyza Çelik



Çalışma Birimleri Dizisi – No: 17

İçindekiler

Yazarlar	ix
Katkıda Bulunanlar	x
Kısaltmalar Dizini	x
Önsöz	xi
Editörlerden	xii

1 ERCİŞ VE VAN DEPREMİ BAĞLAMINDA AFETLERDE PSİKOSOSYAL HİZMETLER BİRLİĞİ VE TÜRKİYE PSİKİYATRİ DERNEĞİ 1

A. Tamer AKER, Hande KARAKILIÇ

Bir Başka Gözle Deprem Bilgisi	1
Ruhsal Travma ve Afet Kavramı	1
Afetlerde Psikososyal Hizmetler Birliği	3
Van ve Erciş: İlk Değerlendirme Örnekleri	7
APHB Etkinlikleri	11
Psikososyal Çalışmaların İçerikleri	14
APHB İş Birlikleri	16
Son söz	19
Kaynaklar	19

2 DEPREME HAZIR VE HAZIRLIKLI OLMAK 21

Nazan AYDIN, Meltem ORAL, Gökhan DALOĞLU

Tehlike Algısı	22
Depreme Hazırlık Yapmanın Etkinliği Hakkındaki Algılar	23
Türkiye’de İnsanlar Depreme Hazır ve Hazırlıklı mı?	24
Bireyleri Olası Bir Depreme Hazır Hale Getirmek için Neler Yapılabilir?	25
Depreme Hazırlık için Önerilebilecek Pratik Bilgiler	27
Kaynaklar	28

3 İHTİYAÇ TESPİTİ VE ALAN DEĞERLENDİRME: VAN ÖRNEĞİ..... 29

Hamid BOZTAŞ, Feyza ÇELİK

Van İli’nin Coğrafi ve Sosyokültürel Özellikleri	30
23 Ekim Erciş ve 9 Kasım Van Depremleri	32
Van Örneği	34
Değerlendirme	41
Kaynaklar	49

4	VAN'DA YAŞAYAN İNCİNEBİLİR GRUPLARIN DEPREM SONRASI DURUMLARI	51
	Cem Taylan ERDEN, Umut KARASU	
	İncinebilirlik Kavramı	51
	Psikiyatrik Açıdan İncinebilir Topluluklar	51
	Kaynaklar	55
5	AFETLERDE YEREL-KÜLTÜREL ÖZELLİKLERLE ÇALIŞMAK.....	57
	Adem AYDIN, Yavuz SELVİ	
	Kaynaklar	63
6	AFETLERDE SAĞLIK PERSONELİNİN DURUMU: VAN-ERCİŞ DEPREMİ DENEYİMİ.....	65
	Lütfullah BEŞİROĞLU	
	Bir Afetin Evreleri	65
	Sağlık Personeli için İlk Dönemler	66
	Sağlık Personeli için İleri Dönemler	69
	Van-Erciş Depremi Bağlamında Sağlık Çalışanları	70
	Sonuç	70
	Kaynaklar	71
7	TRAVMATİK OLAYLARDA YARDIM ÇALIŞANLARI – İKİNCİL TRAVMATİZASYON	73
	Özlem Mestçioğlu GÖKMOĞOL	
	Olaya Bağlı Stres Kaynakları	73
	Mesleki Stres Kaynakları	74
	Çevresel Stres Kaynakları	75
	Travma Mağdurlarıyla Çalışmak	75
	Kimler Eşduyum Yorgunluğuna Daha Duyarlıdır?	76
	İkincil Travmatizasyon Gelişimine Katkıda Bulunan Etmenler	76
	Eşduyum Yorgunluğu Belirtileri	77
	Ayırıcı Tanı	78
	İkincil Stres Bozukluğunda Önleme	79
	İkincil Stres Bozukluğuna Karşı Alınması Gereken Önlemler	80
	Hızlandırılmış İyileştirme Programı	82
	Kaynaklar	83
8	TRAVMATİK YAS.....	85
	Feyza ÇELİK, Elif KIRMIZI ALSAN	
	Kaynaklar	88

9 AFET SONRASI YENİDEN YAPILANMA; RUHSAL TRAVMALAR VE TOPLUMSAL YAKLAŞIMLAR.....	91
Hira Selma KALKAN, Hande KARAKILIÇ	
Ritüellerin Toplumsal Etkisi	91
Afetlerde Sosyal Hizmet Uzmanı / Sosyal Çalışmacının Rolü ve Afet Örgütlenmesi	92
Afet Örgütlenmesinde Temel İlkeler	93
Afet Sonrası Toplumlarda Gözlenen Tepkiler ve Evreleri	96
Afete Toplumsal Yanıt	97
Afetlerde Toplumsal Psikososyal Tepkiler	98
Afetlerde Psikososyal Destek Hizmeti	100
Psikososyal Müdahale Sürecinde Yürütülen Çalışmalar	101
Psikososyal Müdahale Etkinliklerinin Dönemleri	103
Toplum Merkezlerinde Psikososyal Uygulamalar	104
Afet Durumlarında Gönüllülüğün Yeri	105
Afet Sonrası Yeniden Yapılanmada Medyanın Kullanımı	108
Kaynaklar	111
10 TRAVMA İLE BAŞA ÇIKMA	113
Mehmet Z. SUNGUR, Claudia HERBERT	
Yaşam Biçimini Yeniden Kurma Süreci	113
İyileşme Sürecinizi Başlatmakta Yararlı Olabilecek Bazı İpuçları	114
Profesyonel Yardım Kaynakları	119
Eğer Tedaviye Başladıysanız Çabuk Vazgeçmeyin	120
Travmanın Eşiniz ve Aileniz Üzerindeki Etkileri	120
Kaynak	121
11 TOPRAK ANA'DAN DEVLET BABA'YA DEPREM OLGUSU	123
Nur ENGİNDENİZ	
Toprak Ana	123
Toprak Ana Simgesi Olarak Kızılay	124
Toprak Ana'nın Sembolü Olan APHB ve Diğer STK'lar	124
Bölge İnsanı Açısından Toprak Ana	124
Devlet Baba	125
Afetlerde Birey-Devlet Baba İlişkisi	126
Kardeşlik, Toplumsal Dayanışma	127
Kaynaklar	128
EKLER.....	129
DİZİN	139

Önsöz

Kocaeli depreminden sonra örgütlenen Afetlerde Psikososyal Hizmetler Birliği (APHB) ve Türkiye Psikiyatri Derneği (TPD) için Van-Erciş depremi gerçek bir sınav olmuştur. Yıkıcı depremin hemen ardından bölgede görev yapan üyelerimiz ve Türkiye'nin her köşesinden koşup gelen gönüllülerimiz aylar boyunca travmatize olan insanların yanında yer aldılar. Açıkta, soğukta, çadırlarda ve konteynerlerde yardıma gerek duyanlara destek oldular, hastalananları tedavi ettiler, halka ve çalışanlara eğitim verdiler.

Sağlanan desteğin yeterliliği ve niteliği elbette daha fazla olabilirdi. Ama onlar oradaydılar ve zorluklar içinde büyük bir yüce gönüllülikle ellerinden gelen her şeyi yaptılar.

Şimdi de depremin kitabını yazdılar. Yaşadıklarının, tanık olduklarının, neler yaptıklarının aktarıldığı bu kitap tarihe düştükleri bir kayıt niteliğindedir ve gelecekte başka neler yapılabileceğine ışık tutmaktadır. Elinizdeki kitabın ruh sağlığı çalışanlarının afet ve travma konularında farkındalıklarını ve toplumsal dayanışma duyarlılıklarını daha da arttıracacağı inancındayız. Bu TPD kitabının yaşanan acıların unutulmamasını sağlayarak gelecekteki afetlere hazırlanmamızı sağlamasını umut ediyoruz.

Prof. Dr. Tunç ALKIN
Türkiye Psikiyatri Derneği Başkanı

Editörlerden

23 Ekim ve 9 Kasım 2011 Van ve Erciş depremleri yarattığı yıkım ve ortaya çıkardığı acılar Türkiye afet tarihi açısından önemli kilometre taşlarından biri olmuştur. Çeşitli sorunlar içermekle birlikte, deprem sonrası hatırı sayılır bir toplumsal ve kamusal destek harekete geçmiştir. Psikososyal hizmetler bu desteğin tam içinde bir parça olmuş ve ilk günden beri bölgede varlığını hissettirmiştir.

Van ve Erciş depremleri sonrası TPD depremzedelere yönelik yürütülen psikososyal hizmet çalışmalarında önemli bir işlev edinmiştir. TPD, bu işlevini 2005'ten bu yana APHB çatısı altında yürütmektedir. APHB; Türkiye Kızılay Derneği ile birlikte ruh sağlığı alanında çalışan dernekleri bünyesinde toplayan ve ülke içi veya dışındaki afetlere yönelik müdahaleler geliştiren, uygulayan bir çatı yapısıdır.

Bu kitapta APHB yapısı içindeki etkinlikler kadar, depremin bizlere ve depremi yaşayan insanlara olan etkisi kolay okunabilir bir biçim içinde aktarılmaya çalışılmıştır. Yaşanan onca sıkıntı ve acının, dayanışma ve desteğin canlı bir belgesidir. O günleri yaşayanların, o günlere destek olanların emekleri, zorlukları, umut ve umutsuzlukları, sevinç ve acıları bir yönüyle bu kitaba yansımıştır.

Van ve Erciş depremlerinde bizzat orada bulunan, bu afeti yaşamış meslektaşlarımızla, bu afet karşısında duyarsız kalmayıp şu veya bu şekilde katkı sağlamış olan tüm meslektaşlarımıza bir teşekkür niteliğinde olan bu kitabın, o günleri yaşayanlar için önemli bir tarihsel anı, okuyanlar içinse iyi bir bilgi kaynağı olmasını dileriz.

APHB çatısı altında hizmet veren tüm gönüllüler, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) ve Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF) başta olmak üzere gerek alanda yürütülen çalışmalarda gerek bu kitabın hazırlanmasında emeği geçen herkese teşekkürlerimizle...

A. Tamer AKER
Nazan AYDIN
Lütfullah BEŞİROĞLU
Feyza ÇELİK